

schappelijk het is, eene diersoort zonder vasteren grond naar een figuurtje als identiek aan eene bekende soort te verklaren.

Cheyletia Haller 1884 en *Cheletomimus* Oudms. 1904.

In stof in huis vond ik eene larve en eene nympha van *Cheyletia squamosa* DE GEER 1778. De nymphe heeft 3 rugschilden, n.l. een groot voorrugschild en 2 kleine achterrugschilden naast elkander. Nu is mijn genus *Chelotomimus* voornamelijk op het bezit van 3 rugschilden gebaseerd (Ent. Ber. v. I. n. 18, p. 163 (1 Juli 1904) en Mém. Soc. Zool. Fra v. 19, 1906, p. 42 en 136 (15 April 1907)). — De vraag doet zich nu voor: was het exemplaar, dat BERLESE mij ten onderzoek toezond, en waarop ik het genus *Chelotomimus* baseerde, werkelijk een ♀? Zoo niet, dan valt het genus *Chelotomimus*, omdat het met *Cheyletia* synonym zou zijn. Een nader onderzoek hieromtrent is gewenscht.

Arnhem.

Dr. A. C. OUDEMANS.

Trekkende spinnen.

Daar de Spinnen, evenals de *Acari*, tot de *Entoma* behooren, acht ik de volgende mededeeling in ons blad niet alleen niet misplaatst, maar zelfs zeer gewenscht, omdat alles, wat over het trekken van Spinnen, Millioenpooten, Duizendpooten, Schaaldieren en Insekten waargenomen wordt, in vaktijdschriften opgenomen, en zodoende aan de vergetelheid ontruikt dient te worden.

Van bevriende zijde werd mij op twee artikelen in „De Kampioen” van 8 en 22 April 1921 opmerkzaam gemaakt.

Het eerste bleek uit *De Nederlander* overgenomen te zijn; de daarin beschreven trek had in de buurt van Baarn plaats. Naar aanleiding van dat stuk schreef ik aan de Redacties van *De Nederlander*, *De Baarnsche Courant* en het *Baarnsch Nieuwsblad* met verzoek, mij die nummers wel te willen doen toezenden, waarin het geval ter sprake kwam.

Van de Redactie van eerstgenoemd blad ontving ik niet alleen de nummers van 30 Maart en 4 April, maar ook het

adres van de inzendster van het bericht, Mej. I. E. BOERING, Oude Utrechtsche weg 12, Baarn. Ook ontving ik van de Redactie van het Baarnsch Nieuwsblad het nummer van 8 April.

Het artikel van Mej. I. E. BOERING luidt als volgt:

„J.l. Vrijdagmiddag ¹⁾. We gingen per fiets van uit Baarn over de Eembrug naar Hoogland en zagen daar geen duizenden, neen, millioenen en millioenen spinnen op het land, in de struiken, langs den weg, in de lucht, in één woord, overal. Het was een prachtgezicht al die (het meest met herfstdraden te vergelijken) door den zonneschijn zoo mooi-glinsterende draden. De geheele omtrek leek één groot tapijt van spinrag. Maar wat minder mooi en aangenaam was, we hadden verschrikkelijken last van al die draden en spinnen, zwevend door de lucht. Ons haar, gezicht, kleeren, alles zat onder de spinnen en draden. Een gekriebel van belang. Een boer, die daar in den omtrek woonde, vertelde ons, dat er dienzelfden middag een uur geleden nog niets te zien was. Ook hij had zoo iets nog nimmer meegemaakt. De spinnen waren iets kleiner dan een gewone vlieg. Zouden deze beestjes (zooals iemand vermoedde, wien ik dit meedeelde) vanuit Amerika over zee zwevend in en aan de draden naar hier gekomen zijn? Vóór de Eembrug en later tot even vóór Hoogland (dorp) heb ik er niet één meer gezien. Toen wij het Vrijdagmiddag ontdekten, waren ze nog aan het komen, gezien de ontelbare spinnen met de daaraan verbonden draden, zwevend door de lucht. Als wij dit alles niet met eigen oogen aanschouwd hadden, maar iemand vertelde het mij, ik zou het dan bijna niet kunnen gelooven. We waren er dan ook zéér van onder den indruk. Want 't was een grootsch natuurverschijnsel. Het geleeke een sprookje”.

In De Nederlander van 4 April vinden we nog:

»Onze briefschrijfster van het spinnenwonderland meldt ons, dat zij kort na den bewusten dag, waarop in de omgeving van Baarn het eigenaardige verschijnsel met de millioenen spinnen was waar te nemen, aan dat wonderland

¹⁾ Dat is dus 25 Maart 1921. O.

opnieuw een bezoek bracht, om echter tot haar teleurstelling te ontdekken, dat het spinnenheir verdwenen was, met achterlating van eenige bagage, zijnde een enkel web hier en daar....”

Het Baarnsch Nieuwsblad van 8 April herhaalt slechts het oorspronkelijk bericht.

Van Mej. I. E. BOERING, wie ik eenige vragen stelde, ontving ik een uitvoerig schrijven, waaraan ik nog het volgende ontleen.

»Het weer was helder, zonnig, en, voor den tijd van het jaar, erg warm. Daarbij was het bladstil. Het was een dag, zooals men zelden om dien tijd aantreft. Want vooral dáár, tusschen Eembrug en Hoogland, waar bijna geen boom staat, doch alles vlak is, voelt men bijna altijd wind. En juist dien dag maakten wij (Mej. W. J. J. BREIJ uit Baarn en ik) de opmerking, dat, welke richting wij ook reden, we totaal niets van den wind bemerkten. Het is een kronkelweg van belang, dus voor windwaarneming, vooral op de fiets, wel zeer geschikt. Hoe de windrichting toen was, zou ik U dan ook niet zeker kunnen zeggen. Maar wel trof het ons (wij reden zuidwaarts), dat deze spinnen en draden slechts op de weide aan de overzijde van de sloot, op den grasrand aan deze zijde van de sloot (alle drie links van ons), alsmede aan de oostzijde van den dijk, rechts van ons, te zien waren. Aan de westzijde van den dijk zagen wij geen enkelen draad, of spin. De kruin van den dijk vormde de scheiding. Hieruit valt, naar mijne meening af te leiden, dat de wind van uit het Oosten woei. Maar ik verklaar nogmaals uitdrukkelijk, dat wij absoluut geen wind voelden. Maar het was zeer opmerkelijk, dat aan den rechterkant van den dijk geen enkele spin te zien was. Een goed eind verder was het evenzoo. In welke richting dáár de dijk lag, kan ik echter zóó niet bepalen, gezien de vele slingeringen van den weg. Doch dat zouden wij eens precies kunnen nagaan, door er nogmaals heen te fietsen.

Tot mijn grooten spijt heb ik geen enkele spin verzameld.

We hadden geen doosje, of iets dergelijks, bij ons, en daarom lieten wij op onze fiets en ook op Mej. BREIJ's hoed (ik was blootshoofds) de draden en spinnen zitten.

Bij onze thuiskomst waren echter alleen nog draden over. En daar ik dienzelfden avond niet meer weg kon, was ons plan ze den volgenden dag te gaan halen. Maar helaas, dien dag en den daarop volgenden was het storm en regen, zoodoende konden wij pas eerst een paar dagen daarna op verkenning uitgaan, om tot onzen grooten spijt te ontdekken, dat er niets dan een enkele draad hier en daar overgebleven was, hetwelk ik ook aan de Redactie van „De Nederlander” meldde. Wat een spijt wij er nog van hebben, zoo dom geweest te zijn, om, al was het dan maar desnoods in onze hand, of zakdoek, er eene van medegenomen te hebben, zult u begrijpen. Doch alles werkte ons tegen”.

• Alle spinnen, welke ik gezien heb, waren van dezelfde soort en grootte. Hun kleur was bruin met grijsbruine stippen; de stipjes waren iets glimmend. Ik heb geen enkele zien springen. Hun loop was gewoon (vóóruit). De pooten waren alle even groot. De lichaamsgrootte ongeveer die van een kamervlieg. Het achterlijf iets ovaal, het kopborststuk eveneens. Mej. BREIJ (wie ik ook uwe letteren lezen liet) meent echter, dat het kopborststuk dwarsovaal was”.

Ziedaar, wat ik tot dusverre te weten gekomen ben. Het blijkt dus, dat dat spinnenheir uit het Oosten kwam, niet „uit Amerika”! Misschien is het mogelijk, uit bovenstaande, hoewel vrije korte beschrijving, de spinsoort te bestemmen. Ons medelid M. PINKHOF is daartoe wellicht in staat.

Het mag zeker een merkwaardig verschijnsel genoemd worden, dat die dradenvlucht in het voorjaar plaats had. Mij zijn geen andere voorbeelden daarvan bekend. Ook BREHM zwijgt daarover.

Een ander merkwaardig verschijnsel is, dat er zoovele duizenden en millioenen spinnen aan hunne draden meegevoerd werden. Hoewel ik in mijn leven zeker minstens 30 maal herfstdraden door de lucht zag zweven, heb ik nooit, ofschoon ik erop lette, bespeurd, dat daaraan spinnetjes hingen. Toch gebeurt dat wel eens, zoodat de meeste Araneologen dat dan ook aan het toeval toeschrijven. Enkelen zijn echter van meening, dat het een middel zou zijn, om van plaats te veranderen, daartoe door ongunstige

omstandigheden, droogte, gebrek aan voedsel, genoopt. Bekend is het, dat Basterdschorpioentjes (*Pseudoscorpiones*) en Mijten (*Acari*) zeer dikwijls van vliegende Insekten, maar ook van Duizendpooten, gebruik maken. In de Dierkunde spreekt men in zulke gevallen van omnibus, vehikel, pegasus, of luchtschip en passagiers.

Het meegevoerd worden der spinnetjes aan herfstdraden door de lucht wordt door BREHM beschreven als iets, dat altijd gebeurt, als gevolg van de gewoonte der spinnen. Dat is zeer onwaarschijnlijk. Want, dan zoude het verschijnsel wel meer waargenomen en iedereen bekend zijn. — Intusschen heeft het zweven van duizenden spinnetjes aan hunne draden door de lucht wel meer plaats, zelfs over enorme afstanden. DARWIN zag eens op 110 K.M. van het naastbijzijnde land duizenden roodachtige spinnetjes aldus door de lucht zweven.

In „De Kampioen” van 22 April l.l. komt nog de volgende mededeeling voor:

»De heer G. Th. H., N°. 26053, te A., schrijft ons naar aanleiding van het spinnenverhaal in „De Kampioen”, dat hij vele jaren geleden (1910?) een dergelijk verschijnsel ook waargenomen heeft. Langs den geheelen weg van de Lichtmis naar Hasselt waren de weilanden over een breedte van minstens 30 M. bedekt met een lange strook tapijt, van spindraad geweven, waaronder milliarden kleine spinnen, helderbruin van kleur, kropen. Ook later heeft hij datzelfde waargenomen tusschen Lichtmis en het punt, waar de weg naar Nieuw Leusen met die van Zwolle naar Meppel tezamen komt.” Geen van beide keeren heeft hij het getroffen, dat er spinnen zweefden. Vermoedelijk zal de oorzaak gezocht moeten worden in den drogen herfst, gevolgd door een niet te strengen winter en zeer droog en bij uitstek warm voorjaar”.

Ziedaar al weer twee waarnemingen van ongeveer 't zelfde verschijnsel. Het is te betreuren, dat eerst thans daarvan melding gemaakt wordt zonder opgave van datum. Hadden zij eveneens in het voorjaar plaats? Merkwaardig is in dit geval, dat de draden een breeden band besloegen van een of meer kilometer lengte en ongeveer 30 M. breedte! Al

weer dus iets nieuws, dat niet zoo gemakkelijk te verklaren is. Zeer juist acht ik de bijgevoegde veronderstelling, die naar alle waarschijnlijkheid eveneens betrekking heeft op het geval, door Mej. BOERING beschreven. Zulke massaverschijningen van Millioenpooten, Duizendpooten, Spinnen of Insecten zijn het gevolg van een lang aanhoudend uitblijven van vernietigende meteorologische invloeden, als regen, koude, enz.

Wij zijn thans op den goeden weg. Alle gegevens omtrent het in massa optreden van dergelijke diertjes worden genoteerd en verzameld om dan later met de gegevens van meteorologische Observatoria vergeleken te worden.

Op mijn verzoek insereerde het Amersfoorts Dagblad „De Eemlander” in hare kolommen van 23 Mei 1921 een oproep aan allen, die in staat zijn meer gegevens omtrent het massaoptreden van kleine spinnen en spinrag tusschen Eembrug en Hoogland en over het natuurverschijnsel te verstrekken, met mij in briefwisseling te treden. Mededeelingen omtrent massa-voorkomen op andere tijden zouden ook welkom zijn.

Van den heer F. WAGNER, Zuidsingel 35, Amersfoort, ontving ik 25 Mei bericht, dat 2 à 3 weken geleden, dat is dus $\pm$ 7 Mei, bij het reinigen van de slaapkamer, aan de binnenzijde van het raam, zonkant, als het ware plotseling honderden kleine spinnen ontdekt werden. Gevraagd of deze niet 1 à 2 millimeter groot waren en al of niet van „herfstdraden” begeleid, antwoordde ZE., dat zij werkelijk zoo groot waren als een speldeknop en niet van „herfstdraden” begeleid waren.

Daaruit kan afgeleid worden, dat de spinnetjes vermoedelijk kruisspinnen waren, die pas hun cocon verlaten hadden. Van trekkende spinnen kan dus hier geen sprake zijn.

Inmiddels verzocht ik den heer G. TH. HARLOFF, (zie boven, blz. 363) Admiraal de Ruyterweg 124, Amsterdam, wiens adres mij door de Administratie van „De Kampioen” welwillend opgegeven was, om nadere bijzonderheden, zijne beide waarnemingen betreffende.

Aan zijn schrijven ontleen ik het volgende:

»Het tapijt van kilometers lengte, de beide keeren waargenomen, kan ook wel breeder dan 30 M. geweest zijn, kan wel 100 of meer M. breed geweest zijn. De spinnetjes waren zeer jong, hoogstens 12 uur oud; ze hingen aan de draden, zoodat hun buikzijde zichtbaar was. Ze waren in voortdurende beweging, krioelden. De milliarden waren als door een groote deken toegedekt. De kemphanen, gruto's, kievitten en snippen, die in die lage landen veel voorkomen, zoomede de wilde ganzen, zullen er wel voor gezorgd hebben, dat van een spinnenplaag later niets gemerkt werd. Het verschijnsel is daar zeer gewoon. De streek is eenzaam. Het gras wordt uitsluitend gehooïd. Vee zoude de webben vertrappt hebben; reden, waarom men ze in beweide landen niet ziet. Hoe lang de webben blijven liggen, weet ik niet. De webben liggen er bij elk weer. Ik zag ze zoowel bij bewolkt als bij zonnig weer. Winderig is het daar altijd. Het was Mei of Juni $\pm$ 1911. Ik heb de webben wel meer dan 2 keer gezien, ook wel kletsnat van de dauw, of van avondnevel; alsdan waren er geen spinnetjes te zien.»

Uit een en ander valt op te maken, dat van „zwermen” hier geen sprake is; maar als er, op het oogenblik, dat de spinnetjes hunne draden vervaardigden een ietwat sterke wind geheerscht had, dan zouden zeer vermoedelijk wel ettelijke draden met de spinnetjes door de lucht gezweefd hebben.

Arnhem.

A. C. OUDEMANS.

Goed nieuws voor de Nederlandsche Coleopterologen.

In No. 116 der Entom. Ber. van 1 Nov. 1920 werd eene bekendmaking afgedrukt van den Secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, aangaande de Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon-Fonds. Deze Bate, groot ongeveer f4500.—, werd voor 1921 bestemd ter bevordering van de studie der Dierkunde. De eischen, waaraan de aanvragen voor genoemde Bate moeten voldoen, werden mede bekend gemaakt.